

הקב"ה מנהל את העולם בדיוק כפי שהוא רוצה, וכל הברואים והאנשים הם רק שליחיו!!!

היה ליפול, לפי שכך נגזר עליו מלמעלה, ואין זה סתירה לחיובו של בעל הבית על בחירתו הרעה, וכפי האמור שהקב"ה משתמש בבחירתו הרעה להוציא את גזר דינו של הזולת.

ממקורות רבים אנו למדים שהאדם בוחר במעשיו ובדרכיו, החיים והמות נתתי לפניהם וגו' ובחרת בחיים (דברים ל, יט), וכן כתוב גם המה בחרו בדרךיהם (ישעיהו סו, ג).

מצד שני, כפי שהזכרנו בתחילת הדברים, לא יארע לאדם שום דבר טוב או רע בלתי אם נגזר עליו מאת ה', כמו שכתוב, מי זה אָמַר וְתָהִי ה' לא צוָה (איכה ג, לז), מפי עליון לא תצא הרעות והטוב (שם לה), ופירש"י "ואם באת לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת, אין זאת, כי אם בין רעות ובין טובות מי זה אמר ותהי, אם ה' לא צוה ומפיו לא תצא, הן רעה הן טובה".

ותמהו גדולי המפרשים, אם האדם בחר לעשות דבר הנוגע לזולתו, להרע או להיטיב, הרי לכאורה כבר נגזר על חברו שיקבל את הטוב או את הרע ההוא, ויש לעיין מה חלקו של הבוחר באותו המעשה.

הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (בקונטרס הבה נראה את יד ההשגחה אות ו') כותב בענין זה בזה"ל: "יש שאנו על ידי בחירתנו נעשים שליחים לגזירת השם יתברך על בני אדם אחרים. כגון, כשאנו בוחרים לעשות חסד עם פלוני, על פלוני נגזר לקבל חסד זה לפי מעשיו, ואנו נבחרנו מאת הבורא, על ידי בחירתנו הטובה, להיטיב עם הזולת להוציא לפועל את הטובה הנגזרת על חברנו. זה עניין מגלגלין זכות על ידי זכאי (שבת לב)."

"ויש ואדם בוחר ברע, חלילה, להרע לזולת, אם כן השי"ת בוחר בו כשליח להוציא לפועל את מה שנגזר עוד מששת ימי בראשית להרע לפלוני. וזה עניין מגלגלין חובה על ידי חייב, עכ"ל.

המקבל את הגזירה על ידי אדם אחר, צריך לראות בזה את יד השי"ת שהגיעה אליו על ידי שליח, ואלולי היה אדם זה מזיקו היה ניזוק בדרך אחרת. כך קובע החזון איש בספרו **אמונה ובטחון** (פרק ב אות א), ומביא ראיה מהמעשה המובא בגמרא (תענית יח):

וז"ל של הגמ': "כשביקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא, אמר להם, אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם, יבא אליכם ויציל אתכם מידי, כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר. אמרו לו, חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורים היו וראויין היו ליעשות להם נס, ונבוכדנצר מלך הגון היה (ראה מהרש"א) וראוי ליעשות נס על ידו, ואתה רשע הדיוט הוא ואינו ראוי ליעשות נס על ידו, ואנו נתחייבנו הריגה למקום, ואם אין אתה הורגנו, הרבה הורגים יש לו למקום, והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו שפוגעין בנו והורגין אותנו, אלא לא מסרנו הקב"ה בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך. אעפ"כ הרגן מיד, אמרו, לא זזו משם עד שבאו דיופלי (שני שרים) מרומי, ופצעו את מוחו בגזירין (מקלות), עכ"ל הגמ'.

דבר זה בא לידי ביטוי גם בפירושו של רבי עובדיה מברטנורה. שעל דברי המשנה (אבות ב, ו) "אף הוא (הלל) ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים אמר לה, על דאטפת אטפון, וסוף מטיפין יטופון", כותב ז"ל: "על

« האדם יודע בדיוק מה מחכה לו בעולם הזה...!!! »

כתוב בפרשה כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בבינתך כי יפל הנפל ממנו (דברים כב, ח). הרבינו בחיי מעיר על כפל הלשון 'יפול הנופל', והוא מציין שם את דברי חז"ל (שבת לב; ילקוט שמעוני רמז תתקל) "ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית", ועיי"ש שכתב דברים נפלאים.

ותוכן דבריו, שכל מקרי האדם, מקטן ועד גדול, מתגלים לנשמת אדם בגנזי מרומים קודם בואו לעולם הזה, וכל אחד ואחד מודע למצבו המיועד לו, והוא מקבל על עצמו את כל המאורעות שיעברו עליו, ברצון גמור. כי בעולם העליון, עולם האמת מכירה היטיב נשמתו את רוב הטוב הטמון במצבו הגשמי, והיא יכולה לקבל על עצמה ברצון ובשמחה כל פרט ופרט ממש ממצבו בעולם הזה, ואפילו מה שיפול מגג וימות ג"כ קיבלה עליה בראותה עד כמה הוא טוב לתיקונה האמיתית.

וכן דרשו חז"ל (ילקוט שמעוני א, יב), "כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר וְכָל צָבָאָם (בראשית ב, א)". והכל רצו וקבלו. ועל זה נאמר 'ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית', ואף על פי כן יש עונש גדול למי שמסבב, ולכך ועשית מעקה לגגך.

היוצא מדבריו, שלא רק שאין טבע מבחינת הבורא עולם, אלא גם אין טבע מבחינת האדם, כי כל אותם מצבים שצריך האדם להתמודד עמם המהווים עבורו נסיונות, לו היה יודע שהוא היה מודע אליהם עוד קודם ביאתו לזה העולם, ועל רצונו והסכמתו לכל אשר יגזור ויביא עליו הבורא, בודאי היה מקבלם בצורה הרבה יותר קלה. הבעיה המרכזית של האדם היא, שעניינו הבשריות והגשמיות אינן רואות את הכח הא-להי המכוון את כל מעשיו של האדם, ולפיכך נדמה לו שהוא פועל באורח עצמאי, כמחליט וכמבצע.

וזו ביאור הפסוק, כי יפל - כשנפל, הנפל - פי', זה שנופל, שראה את נפילתו וסופו כבר בגנזי מרומים, ממנו - זה בא מהסכמתו כי הוא ידע שכדאי לו לבוא לעולם הזה לתיקון נשמתו.

« האדם שלוחו של הקב"ה להוציא לפועל תכניותיו!!! »

הנה, אי' בגמ' (שבת לב) בזה"ל: "תנא דבי רבי ישמעאל, כי יפל הנפל ממנו, ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב".

'ראוי זה ליפול', כלומר, על הנופל נגזרה הגזרה שיפול, ולכן קראו הכתוב הנופל (בה"א הידיעה) כיון שכך נגזר עליו מראש מלמעלה, אבל עם זאת אין זה פוטר את האדם מהאחריות על שגרם לנפילה, כי על אף שכבר נגזר מן השמים על הנופל שיפול וימות, מ"מ האדם שגרם לכך הוא האחראי לנפילתו. מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, הקב"ה משתמש בחייב כדי להוציא באמצעותו ולגלגל על ידו את גזר הדין על הנופל אשר התחייב מן השמים בעונש מיתה.

באזהרה זו על מצות מעקה למדנו שני הדינים: א. בעל הבית חייב על בחירתו הרעה, על שלא מנע את אפשרות הנפילה. ב. זה שנפל ומת, ראוי

ואיתא במדרש (שמות רבה ט, ב) על הפסוק יִהְיוּ כְּכֶלֶב (תהלים נט, ז), 'דרכו של כלב ללקות במקל'. ומובא בספרים הקדושים שטבעו של הכלב שאחרי שמכים אותו במקל הוא מתנפל על המקל ומנסה לנושכו, ואינו מבין שלא המקל הכהו אלא האדם שהחזיק במקל. ואדם צריך להיזהר שלא יתנהג כמו הכלב, אלא כשמישהו מכאיב לו ומצערו ידע שלא האדם גרם לו את הצער, אלא הוא רק מקל בידו של הקב"ה, ואין לו לבוא בטענות למקל, אלא רק לפשפש במעשיו.

וזו היתה ג"כ מדתו של דוד המלך ע"ה, שתמיד כשציערוהו ידע שלא האדם הוא זה שמצערו אלא שצער זה נגזר עליו משמים וממילא קיבלו באהבה.

וכמו שביאר הגה"צ רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, מה שהנביא מספר שכשאבשלום מרד בדוד אביו, ודוד היה מוכרח לברוח מירושלים עם כמה אנשים שעמדו לצידו, והוא הלך יחף כמו אבל ובכה, ואז שמעי בן גרא יצא כנגדו, והתחיל לרגום אותו ואת אנשיו באבנים, וקילל אותו בקללות נמרצות, ועכ"ז דוד המלך לא התפעל ולא חשב לנקום בו, ועוד מנע מאבישי בן צרויה שלא יהרגו כמורד במלכות, אלא דוד המלך אמר ה' אָמַר לוֹ קָלַל אֶת דָּוִד, וְאִי יֹאמַר מִדּוֹעַ עֲשִׂיתָהּ כֵּן (שמואל ב' טז, י), וכל זה היה מעומק אמונתו שגם הצער מאנשים הוא רק מהשי"ת.

והנה דוד המלך אומר בתהילים לְכוּ וְרֵאוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹקִים נוֹרָא עֲלִילָהּ עַל בְּנֵי אָדָם (תהלים סו, ה), ומובא בספרים הקדושים לבאר את הפסוק כך, שהקב"ה הוא זה שעושה את העלילה והוא מסבב את הסיבות, אלא שעושה אותה 'על בני אדם' דהיינו ע"י אנשים. ולכן כשדוד המלך התפלל שהקב"ה יצילו מהרשע, הוא מבקש פְּלִטָה נְפִשִׁי מִרְשָׁע חַרְבָּךְ (תהלים יז, י), שהרשע הוא בעצם רק חרב, אבל מצד עצמו אינו יכול לעשות כלום.

ובאמת יש בזה חידוש נורא, שכאשר נגרם לאדם צער ע"י חבירו שציערו או הקניטו, אז לא רק שאין לכעוס אליו, אלא על האדם עוד להודות למצערו - שלוחו של הקב"ה - על שהיה השליח הנאמן להעלות אותו לדרגה גבוהה יותר על ידי ייסורים אלו, שהרי כל ניסיון מעלה את האדם ומרוממו עוד ועוד.

וכמו שכתוב בספר חרדים (פס"ו אות קס"ד) וז"ל: "וכן מי שחרפוהו וגדפוהו ברבים דאזיל סומקא ואתי חיורא, ושתק, ישמח ישתחוה ויודה, כי כאלו נהרג מוחלין לו, ויתודה, כי כל המומתין מתודין. סימן לדבר כל המתבייש מוחלין לו על כל עונותיו", עכ"ל.

« מהו ה'שפה' שהקב"ה מדבר בה אל ברואיו...! »

הבעל התניא (אגרות קודש פרק כ"ה) מדייק את לשון הפסוק ושואל: "והיכן אמר ה' לשמעי שיקלל, אלא שמחשבה זו שנפלה בלבו ומוחו, ירצה מאת ה' רוח פיו המחייבה כל צבאם החיה רוחו של שמעי, בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו יתברך רגע אחד מרוחו של שמעי לא היה יכול לדבר מאומה".

באותו דרך מבאר החפץ חיים (בספרו שם עולם פרק ב) שואל, מה שאמר הקב"ה לאליהו הנביא, הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אֶלְמָנָה לְכַלְכֵּךְ (מלכים א' יז, ט) שהיא תדאג לו לכל צרכיו, שואל החפץ חיים והרי אותה האלמנה לא היתה נביאה, ומהיכן תדע שכך רצון ההשגחה.

אלא מסביר החפץ חיים שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, בשר ודם כשרוצה לצוות את האדם על דבר מסוים הוא מצווהו בשפתיו או בכתב, אבל הקב"ה לא צריך לכל זה, אלא כשרוצה שתפרנס האלמנה את אליהו הנביא נותן בלבה הרצון לכך, והרבה דרכים למקום.

דאטפת אטפוך - רשע היית ומלסטים את הבריות ומציפן בנהר, ובאותה מידה מדדו לך. וסוף מטיפיך יטופון - שלא היה הדבר מסור בידך להרגך אלא לבית דין והקב"ה מסרן בידך, שמגלגלין חובה על ידי חייב. ועתיד הוא אחר כך לתבוע מהן מיתתך".

לפי זה אומר הגרא"א דסלר זצ"ל (בספרו מכתב אליהו ח"ד עמוד צ"ד), כי הבוחר לרצוח, יש לו אחריות רק על בחירתו וכוונתו, כי בעצם המעשה לא שינה כלום, כי כבר נגזר מן השמים שימות הנרצח, רק כשרצתה ההשגחה שתצא בחירתו הרעה לפועל הזמינו לו מי שמחויב בדין שמים להיהרג.

ועד כדי כך הוא מודדין בזה בחירתו של האדם, כי גם אם נועדה הגזירה ונתפרסמה, כגון על ידי נביא שההוא צריך להיהרג, עכ"ז ההורגו בלי כוונה של לקיים מצות הבורא אלא מחמת שנאה או לשלול שלל, הרי זה מתחייב בנפשו. דבר זה מוכח ממה שכתב הרמב"ן (בראשית טו, יד) "ודע כי האיש שנכתב ונחתם בראש השנה להריגה, לא ינוקה ההורג אותו בעבור שעשה מה שנגזר עליו, הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד הרוצח יבוקש".

בהמשך דבריו מוסיף הרב דסלר זצ"ל, לבאר משמעות הדברים מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, וז"ל: "והנה לפי מה שבארנו בעניין נקודת הבחירה (כך א עמ' י ועמ' ק"ג), יש אדם שהרציחה (למשל) היא למעלה מנקודת בחירתו, היינו שלעולם לא יבוא יצרו להסיתו לרצוח, ויש שהרציחה למטה מנקודת בחירתו, היינו שהורגל בה כל כך עד שכבר לא יתעורר יצרו הטוב למנוע אותו מזאת, ויש שנקודת בחירתו היא דוקא ברציחה, היינו ששם מלחמת היצר שלו. ועתה, מי שנתחייב בדין שמים שייהרג, כי אין לו תיקון אלא מיתה ממש, תמסור אותו ההשגחה בידי מי שהרציחה היא למטה מנקודת בחירתו והוא יהרגנו, ועל זה אמרו מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב".

"**אבל** יש לך אדם שנתחייב מיתה לשמים, אך יש בו גם צדדים לזכות, אדם כזה יתכן שיימסר לידי איש שנקודת בחירתו היא הרציחה עצמה, והיה, אם יבחר האיש בטוב ואינו רוצח, הרי היא הציל את נפש הנידון ממש בבחירתו החופשית, והנידון בא על תיקונו בהיותו כלי לבחירה הטובה ההיא ולגילויים היוצאים ממנה, ואם יבחר האיש ברע ויהרוג את הנידון, הריהו (ההורג) גרם למיתתו בבחירתו החופשית, ולנהרג יש גם תיקון במה שנעשה כלי לגילוי משפטו יתברך שיתגלה לבסוף כשייענש הרוצח על בחירתו, כמבואר לעיל", עכ"ל.

« מי שמצער, הוא כמקל ביד אדוניו!! »

ה'חינוך', במצות לא תקום ולא תטור (מצוה רמ"א), שופך אור גדול על כל הנושא של השגחה פרטית, וכותב בזה"ל: "משרשי המצוה שידע האדם, כי כל אשר יקרהו מטוב ועד רע הוא הסיבה שתבא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיִד הַאָדָם מִיַד אִישׁ אֶחָיו (בראשית ט, ה), לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשציערהו או יכאיבהו אדם ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו, כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה, הִנְחֹו לוֹ וְיִקְלַל כִּי אָמַר לוֹ ה' (שמואל ב' טז, יא), תלה העניין בחטאו, ולא בשמעי בן גרא וכו', עכ"ל".

ודבר זה שייך לכל אדם ואדם, שכאשר מגיע איזה אדם שמצער, עליו לזכור שהכל מאת הקב"ה והאדם הוא רק שליח שעושה שליחותו מאת הקב"ה, וממש כשם שאדם שנתקל באבן לא מתרגז על האבן, כך אדם שניזק מחבירו אין לו מה לכעוס על חבירו, כי הקב"ה הוא שהביא עליו צער זה, ורק מוטל עליו להתבונן ולעשות חשבון הנפש מדוע הגיע עליו הצער הזה.